

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Sankce za dob koronavirové pandemie - Trestněprávní odpovědnost - 2. díl seriálu

Z důvodu zhoršení epidemické situace v souvislosti s výskytem onemocnění COVID-19 byl s účinností od 5. října 2020 na území České republiky opětovně vyhlášen nouzový stav, v jehož souvislosti byla přijata nová opatření. V některých případech se tak modifikovala klasifikace jednání postihovaného trestními sankcemi, neboť vyhlášení nouzového stavu odůvodňuje ukládání přísnějších trestů za trestné činy, jejichž spáchání právě v období koronavirové pandemie by mohlo být vnímáno jako přitěžující okolnost, či by u některých vybraných trestných činů mohlo být posouzeno, že došlo k naplnění jejich zvláštní skutkové podstaty.

V prvním díle našeho dvoudílného seriálu jsme popisovali základní aspekty posuzování protiprávního jednání spáchaného ve formě přestupku, a to podle krizového zákona[1], jakož i podle zákona o ochraně veřejného zdraví[2]. V této části bychom se chtěli zaměřit na případy, kdy jednání pachatele dosahuje trestněprávní intenzity.

Pandemie koronaviru jako přitěžující okolnost

Jak již bylo zmíněno v úvodu, vyhlášení nouzového stavu otevírá soudu možnost aplikace přitěžující okolnosti podle ust. § 42 písm. j) trestního zákoníku[3]. Nouzový stav charakterizuje čl. 5 odst. 1 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, v němž se stanoví, že vláda může nouzový stav vyhlásit také v případě nebezpečí ohrožujícího ve značném rozsahu životy či zdraví lidí. K přitěžující okolnosti dané vyhlášením nouzového stavu musí soud přihlídnout podle ust. § 39 odst. 3 trestního zákoníku, a to při stanovení druhu trestu a jeho výměry v souvislosti se spácháním všech druhů trestných činů (s výjimkou trestných činů uvedených v následujícím odstavci, u nichž místo toho může dojít k naplnění speciální kvalifikované skutkové podstaty). V jaké míře se však tato přitěžující okolnost promítne do výměry trestu, je na uvážení soudu, který bude posuzovat kontext spáchaného trestného činu.

Kvalifikované skutkové podstaty

Některé trestné činy mohou být kvalifikovány v přísnější trestní sazbě vzhledem k jejich spáchání v době výjimečného stavu, resp. **během události, kdy může dojít k vážnému ohrožení života nebo zdraví lidí**. Konkrétně se jedná o tyto trestné činy: šíření nakažlivé lidské nemoci, šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti, ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty, ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti, trestný čin krádeže, zpronevěry, podvodu, lichvy a šíření poplašné zprávy.

V této souvislosti lze zejména odkázat na recentní rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR v otázce drobných krádeží a aplikaci ust. § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku.[4] Nejvyšší soud posuzoval typický případ drobné krádeže (náhradní břity značky Gillet) spáchané speciálním recidivistou. Soud deklaroval, že prakticky každá krádež spáchaná během současného nouzového stavu má být kvalifikována dle ust. § 205 odst. 4) písm. b) trestního zákoníku, tedy se sazbou trestu odnětí svobody od dvou do osmi let. Pachatel tedy nemusí pro spáchání využít současných protiepidemických opatření, ani nemusí odcizit např. ochranné zdravotnické pomůcky. Tento svůj závěr soud odůvodnil

mimo jiné tím, že v současnosti má být kapacita příslušníků Policie ČR zaměřena na důležitější úkoly, např. pomoc určité kategorii občanů či zajištění pořádku na určitých místech, např. v nemocnicích, než je vyšetřování trestné činnosti bagatelní povahy. Paradoxem této úvahy soudu je to, že právě na základě ust. § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku jsou „bagatelní prohřešky“ kvalifikovány jako trestné činy, které zatěžují celý aparát orgánů činných v trestním řízení, byť by za běžného stavu věci šlo o pouhé přestupky.

V protikladu k náhledu Nejvyššího soudu stojí dříve publikovaný názor Krajského soudu v Plzni[5], který akcentoval individuální přístup k posuzování jednotlivých trestných činů a odůvodněnosti aplikace ust. § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku v tom kterém případě.

Trestný čin šíření nakažlivé lidské nemoci

Již během „první vlny“ pandemie došlo k novelizaci[6] nařízení č. 453/2009 Sb. vlády, kterým se pro účely trestního zákoníku[7] stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci (dále též jen „Nařízení“)[8]. Toto Nařízení bylo v příloze č. 1 doplněno o onemocnění COVID-19, čímž de iure došlo k umožnění aplikace ust. § 152 a ust. § 153 trestního zákoníku, tj. trestných činů úmyslného šíření nakažlivé lidské nemoci a šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti. Daných trestných činů se může fyzická osoba dopustit jen tehdy, pokud je koronavirem skutečně nakažena. Pachatelem tak může být například ten, komu byla uložena povinnost karantény, avšak ten danou povinnost úmyslně poruší a nařízenou karanténu nedodrží.

Ve smyslu ust. § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále též jen „ZoTOPO“), mohou být tyto trestné činy spáchány též **právnickými osobami**. K tomu může dojít například tak, že fyzická osoba coby zaměstnanec právnické osoby nebo osoba v obdobném postavení spáchá v rámci činnosti této právnické osoby nebo v jejím zájmu protiprávní čin (ve smyslu ust. § 8 odst. 1 a odst. 2 písm. b) ZoTOPO), a to na základě rozhodnutí nebo pokynu osoby ve vedoucím postavení, anebo například proto, že orgány právnické osoby neprovedly potřebnou kontrolu nad činností takového zaměstnance, respektive neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu. Jednat se může například o porušení zákazu maloobchodního prodeje a služeb, ke kterému dojde z pokynu nadřízeného zaměstnance. Pokud však právnická osoba vynaložila veškeré úsilí, aby spáchání protiprávního činu zabránila, trestní odpovědnosti se zproštuje.

Trestní sazby jsou v případě spáchání trestných činů šíření nakažlivé lidské nemoci poměrně vysoké. Například pokud pachatel šíří koronavirus úmyslně, může být potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let[9]. Pokud tímto svým jednáním způsobí dokonce smrt dvou a více osob současně (tzn. pokud ke smrti jako k důsledku došlo z nedbalosti), může být potrestán odnětím svobody na pět až dvanáct let. Je potřeba zároveň upozornit na to, že jednočinný souběh s trestným činem těžkého ublížení na zdraví, ublížení na zdraví nebo dokonce vraždy se nevylučuje[10]. Pokud tedy pachatel úmyslně způsobí přenesení onemocnění COVID-19 na jinou osobu, v důsledku čehož jí způsobí újmu (popř. těžkou újmu) na zdraví nebo dokonce smrt, bude se jednat o jednočinný souběh některého ze jmenovaných trestných činů právě s trestným činem šíření nakažlivé lidské nemoci.

Situace bude podobná, pokud si je pachatel například vědom toho, že své okolí může onemocněním COVID-19 nakazit, byla mu eventuálně nařízena karanténa, tu však nedodrží řádně, či mu dokonce byl již potvrzen pozitivní výsledek testu na prokázání nákazy, a přitom tento pachatel spoléhá na to, že nemoc přenášet na další osoby nebude, dopouští se trestného činu šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti, za což může být potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta[11]. Také v případě, kdy pachatel vůbec neví, že koronavirus šíří, ač vykazuje odpovídající příznaky, nicméně nechová se dostatečně obezřetně tak, aby šíření onemocnění příj. zamezil, dopouští se trestného činu šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti. Způsobí-li pak pachatel tímto svým nedbalostním

jednáním dokonce smrt (rovněž z nedbalosti) jiné osoby, potrestán může být odnětím svobody na jeden rok až šest let. Souběh s trestnými činy těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti, ublížení na zdraví z nedbalosti nebo usmrcení z nedbalosti je však v případě spáchání tohoto trestného činu vyloučen[12].

Náhrada újmy na zdraví způsobené trestným činem šíření nákazy koronaviru

Podle ust. § 43 odst. 3 trestního řádu má poškozený právo navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit poškozenému v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, která mu byla trestným činem způsobena. Z návrhu musí být především patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se daného nároku poškozený dovolává a tyto skutečnosti musí poškozený zároveň doložit.

Při ublížení na zdraví v důsledku nákazy koronavirem může poškozený zejména požadovat, aby mu škůdce odčinil vytrpěné bolesti (včetně psychických) nepeněžitou nebo peněžitou náhradou. Pokud poškozenému vznikla rovněž překážka lepší budoucnosti, mělo by být nahrazeno i ztížení jeho společenského uplatnění. V případech, kdy by došlo k usmrcení nebo zvláště závažnému ublížení na zdraví, má na náhradu újmy, tj. na odčinění duševních útrap, právo též manžel, rodič, dítě poškozeného nebo jiná osoba blízká.

Podle našeho názoru je ovšem potřeba v této souvislosti zdůraznit význam ust. § 2918 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Podle tohoto ustanovení se povinnost škůdce nahradit újmu na zdraví, **vznikla-li nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, poměrně sníží**. Domníváme se tedy, že pokud například fyzická osoba porušila zákaz uložený krizovým opatřením, v důsledku čehož onemocněla koronavirem a došlo tak k újmě na jejím zdraví, měla by poškozená osoba nést odpovědnost ve srovnatelné míře jako pachatel.

V otázce náhrady škody je nutné zdůraznit, že bude jen ve výjimečných případech možné jednoznačně identifikovat původce nakažení, tj. škůdce. Při běžném způsobu života je toto prakticky vyloučené.

Další trestné činy související s šířením koronaviru

Výše popisovaná ustanovení § 152 a § 153 trestního zákoníku jsou subsidiární například k trestnému činu **obecného ohrožení** podle ust. § 272 trestního zákoníku. Pokud by totiž pachatel, kterým může být i právnická osoba, úmyslně vystavil nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví minimálně sedm osob[13] (například se může jednat o cestující v dopravním prostředku, obyvatele jednoho domu, kolegy v práci, apod.), respektive pokud by takové obecné nebezpečí zvýšil anebo ztížil jeho odvrácení nebo zmírnění, dopustil by se trestného činu obecného ohrožení a hrozil by mu trest odnětí svobody na tři léta až osm let.

Vyloučen je přitom jednočinný souběh s trestným činem ublížení na zdraví; ovšem jednočinný souběh s trestným činem těžkého ublížení na zdraví možný je, a to pokud byla úmyslně způsobena těžká újma na zdraví jen jedné osobě.[14] Pokud by byla tímto trestným činem způsobena těžká újma na zdraví (z nedbalosti nebo úmyslně) nebo smrt (pouze z nedbalosti, nikoli úmyslně) dvou a více osob, bude se jednat o kvalifikovanou skutkovou podstatu daného trestného činu.[15] Pokud tímto trestným činem byla úmyslně způsobena smrt, jedná se o zvláště přitěžující okolnost trestného činu obecného ohrožení a pachateli hrozí uložení trestu odnětí svobody na dvanáct až dvacet let nebo dokonce výjimečný trest.[16]

V úvahu připadá též spáchání trestného činu **obecného ohrožení z nedbalosti** podle ust. § 273 trestního zákoníku, tzn. pokud pachatel z nedbalosti vydal nejméně sedm lidí v reálné nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví, dopustil se tak trestného činu podle ust. § 273 trestního zákoníku.

Jednočinný souběh s trestným činem šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti je vyloučen.

V situaci, kdy by fyzická osoba svému okolí vyhrožovala nákazou onemocněním COVID-19 a chovala se tak, aby v jiných vzbudila důvodnou obavu z těžké újmy na zdraví nebo z jiné těžké újmy, i pokud by byl výsledek testu provedeného této osobě za účelem prokázání infekce vyhodnocen jako negativní, nedopustila by se daná osoba trestného činu šíření nakažlivé lidské nemoci, nýbrž trestného činu **nebezpečného vyhrožování** v souladu s ust. § 353 trestního zákoníku. Obdobně se může tohoto trestného činu dopustit i osoba právnická. Důvodnou obavu přitom pachatel v jiných osobách vyvolat ve skutečnosti nemusí, postačí pouze, že její vznik byl reálný.

Pokud by pohrůžka jiné těžké újmy sloužila pachateli jako prostředek donucení jiné osoby, aby něco konkrétního konala, něco opominula nebo něco strpěla, nebude se již jednat o trestný čin nebezpečného vyhrožování, ale o trestný čin **vydírání** podle ust. § 175 trestního zákoníku. Tohoto trestného činu se může dopustit taktéž právnická osoba. Souběh s trestným činem těžkého ublížení je nicméně vyloučen, neboť jej pokrývá již kvalifikovaná skutková podstata podle ust. § 175 odst. 3 písm. a) trestního zákoníku.

Dalšími trestnými činy, se kterými se lze v souvislosti s výskytem pandemie koronaviru setkat, jsou trestný čin **šíření poplašné zprávy** podle ust. § 357 trestního zákoníku.

Základní skutková podstata trestného činu šíření poplašné zprávy zní: *„Kdo úmyslně způsobí nebezpečí vážného znepokojení alespoň části obyvatelstva nějakého místa tím, že rozšiřuje poplašnou zprávu, která je nepravdivá, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.“*^[17] Pokud tedy někdo například na svých sociálních sítích zveřejní nepravdivý příspěvek týkající se šíření koronaviru, může skutkovou podstatu tohoto trestného činu poměrně snadno naplnit. Navíc v době pandemie bude takové jednání pravděpodobně vyhodnocováno v kontextu ust. § 357 odst. 4 písm. a) trestního zákoníku, v němž je zakotvena jeho nejprísnější kvalifikovaná skutková podstata. Je-li totiž tento čin spáchán během události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, může být jeho pachatel potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let. Trestného činu šíření poplašné zprávy se navíc může dopustit také právnická osoba a vyloučen není ani jednočinný souběh s trestným činem nebezpečného vyhrožování.

Statistiky Nejvyššího státního zastupitelství místo závěru

Nejvyšší státní zastupitelství sledovalo v období „první vlny“ pandemie během nouzového stavu některé vybrané trestné činy a konkrétně za období od 12. 3. 2020 do 17. 5. 2020 bylo spácháno (z pohledu státního zastupitelství) celkem 8.354 trestných činů krádeže kvalifikovaných v přísnější trestní sazbě s ohledem na vyhlášený nouzový stav. Sledována byla též četnost spáchání trestného činu podvodu a zpronevěry. *„Z orientačního porovnání s údaji za srovnatelné období loňského roku je zřejmé, že letos z důvodu pandemie poklesl o více než polovinu počet osob, proti nimž bylo vedeno trestní stíhání pro uvedené majetkové trestné činy.“*^[18]

Evidováno bylo též celkem 14 trestných činů šíření nakažlivé lidské nemoci (z toho byli k 8. 6. 2020 stíháni pouze 4 pachatelé) a 11 věcí daného trestného činu v nedbalostní formě (stíhán byl k 8. 6. 2020 1 pachatel). *„V přímé souvislosti s nemocí COVID-19 bylo [podle údajů známých k 8. 6. 2020] spácháno 39 trestných činů šíření poplašné zprávy (...). Dále bylo spácháno 6 trestných činů maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, které zpravidla spočívaly v porušení nařízené karantény.“*^[19]

JUDr. Tomáš Pokorný,
advokát

Mgr. Šárka Krejčíčková,
advokátní koncipientka

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ VYCH & PARTNERS

[Advokátní kancelář Vych & Partners, s.r.o.](#)

Lazarská 11/6
120 00 Praha 2

Tel.: +420 222 517 466
Fax: +420 222 517 478
e-mail: office@ak-vych.cz

[1] Zákon č. [240/2000](#) Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (dále též jen „krizový zákon“).

[2] Zákon č. [258/2000](#) Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů (dále též jen „zákon o ochraně veřejného zdraví“).

[3] Podle ust. § 42 písm. j) trestního zákoníku platí: „Soud jako k přitěžující okolnosti přihlédne zejména k tomu, že pachatel spáchal trestný čin za krizové situace, živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek, anebo na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace.“

[4] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, č.j. 4 Tdo 1255/2020-232

[5] Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 25. 08. 2020, sp. zn. 9 To 208/2020

- [6] Zmíněné usnesení vlády je k dispozici >>> [zde](#).
- [7] Zákon č. [40/2009](#) Sb., Trestní zákoník (dále též jen „trestní zákoník“).
- [8] Nařízení č. [453/2009](#) Sb., vlády, kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin (dále též jen „Nařízení“) je vydáno v souladu s ust. § 154 trestního zákoníku.
- [9] Podle ust. § 152 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku.
- [10] Srov. ŠÁMAL, Pavel. § 152 [Šíření nakažlivé lidské nemoci]. In: ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PŮRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 1601.
- [11] Podle ust. § 153 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku.
- [12] Viz ŠÁMAL, Pavel. § 153 [Šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti]. In: ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PŮRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 1608.)
- [13] Srov. usnesení Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 18. 1. 1982, sp. zn. 7 To 55/81.
- [14] Viz ŠÁMALOVÁ, Milada. § 272 [Obecné ohrožení]. In: ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PŮRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 2768.
- [15] Podle ust. § 272 odst. 2 písm. d) trestního zákoníku.
- [16] Podle ust. § 272 odst. 3 písm. a) trestního zákoníku.
- [17] Ust. § 357 odst. 1 trestního zákoníku.
- [18] MALÝ, Petr. Nejvyšší státní zastupitelství vyhodnotilo vývoj kriminality během nouzového stavu. In: Nejvyšší státní zastupitelství. [online]. Praha, 8. 6. 2020. [6. 11. 2020]. K dispozici >>> [zde](#).
- [19] Tamtéž.

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)